

Konferencja ZGP pt. Stan i perspektywy oraz uwarunkowania prawne gorzelni rolniczych w Polsce w kontekście zrównoważonego rozwoju

”Wpływ otoczenia makro na funkcjonowanie sektora gorzelni (rolniczych) w Polsce w warunkach kryzysu”

Adam Kupczyk- IIM SGGW

Współpraca:

Ewa Golisz - IIM SGGW

Izabela Wielewska - Politechnika Bydgoska

Stryków, 14.06.2024

ZGP

ZWIĄZEK GORZELNI POLSKICH

ZARZĄD ZWIĄZKU GORZELNI POLSKICH
Z/S WE WROCŁAWIU

przyznaje

PANU

prof. dr hab. ADAMOWI KUPCZYKOWI

ZŁOTĄ ODZNAKĘ ORGANIZACYJNĄ

W DOWÓD UZNANIA

*za szczególne zasługi dla Związku
i reprezentowanie środowiska producentów spirytusu surowego
w gorzelniach rolniczych w Polsce.*

ZARZĄD
ZWIĄZKU GORZELNI POLSKICH

Z/S WE WROCŁAWIU

Sękocin Stary k. Warszawy, dnia 28 listopada 2013 r.
XII Walny Zjazd Członków Związku Gorzelni Polskich

„Wpływ otoczenia makro na funkcjonowanie sektora gorzelni (rolniczych) w Polsce w warunkach kryzysu”

1/ były wcześniejsze badania (15 lat współpracy z ZGP i „trochę” KRGiPB), obecnie aktualizacja, w trakcie badań (ankieta ZGP)

2/ przewidywane 2 granty do pozyskania,

- 1. o tym samym tytule co moje wystąpienie,
- 2. Badania turbiny e-c zasilanej etanolem bio (biopłynem) w warunkach gorzelni rolniczych

Podpisana została umowa z Instytutem Inżynierii Mechanicznej SGGW, powstały pewne utrudnienia związane z moim zatrudnieniem i wnioski na granty będą składane / realizowane w nieco innym układzie w porównaniu do początkowo przewidywanego.

Badania dla ZGP będą realizowane wspólnie z Politechniką Bydgoską (do uzgodnienia, rozważenia) w ramach Linii PERUN (wg SGGW, działania w zakresie obronności kraju, w kryzysie, element obronności jako istotny)
Dość wysoka skuteczność pozyskania grantów w oparciu o moje wnioski grantowe (4 pozyskane projekty w latach 2009-2018).

Definicje

Gorzelnia (rolnicza)

Dotychczas była to gorzelnia produkująca destylat rolniczy z surowców rolniczych, o rocznej, maksymalnej zdolności produkcji do 5 (potem do 10) mln l destylatu rolniczego.

Obecnie brak podziału gorzelni, jest po prostu gorzelnia.

Nie ma też (??) pojęcia destylat rolniczy (??).

Przedmiot moich zainteresowań stanowią mniejsze gorzelnie (rolnicze).

Aktualną wiedzę o tych gorzelniach, skupionych głównie wokół ZGP miała dać ankieta, przygotowana wspólnie z ZGP i rozesłana do właścicieli gorzelni.

Do podjętych prac (analizy sektora, opracowania strategii działania, i do składanych wniosków grantowych) wskazany byłby udział wszystkich gorzelni.

Definicje

Odnawialne źródło energii – odnawialne, niekopalne źródła energii obejmujące energię wiatru, energię promieniowania słonecznego, energię aerotermalną, energię geotermalną, energię hydrotermalną, hydroenergię, energię fal, prądów i pływów morskich, energię otoczenia, energię otrzymywaną z biomasy, biogazu, biogazu rolniczego, biometanu, **biopłynów** oraz z wodoru odnawialnego.

Biopłyn – nadanie znaczenia tej cieczy w dalszych rozważaniach strategicznych dla gorzelni (rolniczych).

Biopłyny to ciekłe paliwa dla celów energetycznych innych niż w transporcie, w tym do wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, wytworzone z biomasy, wykorzystywane w instalacjach spełniających wymagania w zakresie standardów emisyjnych, o ile takie standardy zostały określone na podstawie przepisów o ochronie środowiska (Dz.U.2023.1436 z dnia 2023,07.27, obow. Od 1.01.2024)

Problemy do ew. zbadania: redukcja emisji CO₂ bioetanolu powstałego w 2-fazowej produkcji gorzelnia rolnicza-odwodnienie-blendowanie wg badań raportu z 2014 r była ujemna (niższa) w porównaniu do wykorzystania benzyny (metoda energetyczna), zbadanie standardów emisyjnych dla instalacji (kumulowanie energii w łańcuchu produkcji).

Do zbadania: biopłyn np. e-92% czy e-95% e -100%

Stan i perspektywy odnośnie gorzelni (rolniczych) od wielu lat się nie zmieniają, były wyrażone w moich publikacjach (ok. 150, 3 monografie):

-5 publikacji poprzedzających, PFIOW, 1997-1999

-Kilkanaście publikacji w Rynkach Alkoholowych, czasopisma międzynarodowe

-Kupczyk A., Alberski M., Kaźmierski J.: Jak długo przetrwają gorzelnie rolnicze? Przemysł Fermentacyjny i Owocowo-Warzywny, nr 11, 1999 r. s. 22-24

Publikacja ostatnia (1999) została bardzo negatywnie przyjęta przez właścicieli, dzierżawców gorzelni, nieco inne nastawienie po roku 2007 (Konferencja ZGP), kiedy negatywne czynniki przybrały ostry charakter (w tym protesty przed siedzibą PKN Orlen)

Zidentyfikowane negatywne cechy sektora gorzelni (rolniczych):

- Sektor trudny, gasnący, w większości sprywatyzowany (czyli mający właściciela prywatnego)

- Sektor bez wsparcia politycznego (małe znaczenie w sensie głosów wyborczych)

- Brak efektu skali, wysoki koszt jednostkowy produkcji, niska redukcja emisji CO2 dla produkcji bioetanolu z destylatu rolniczego (metoda 2-fazowa)

- Sektor bez wsparcia kapitałowego

Nowe czynniki w otoczeniu makro gorzelni (w tym kryzys), stwarzające szanse do działań na rzecz przetrwania czy rozwoju sektora.

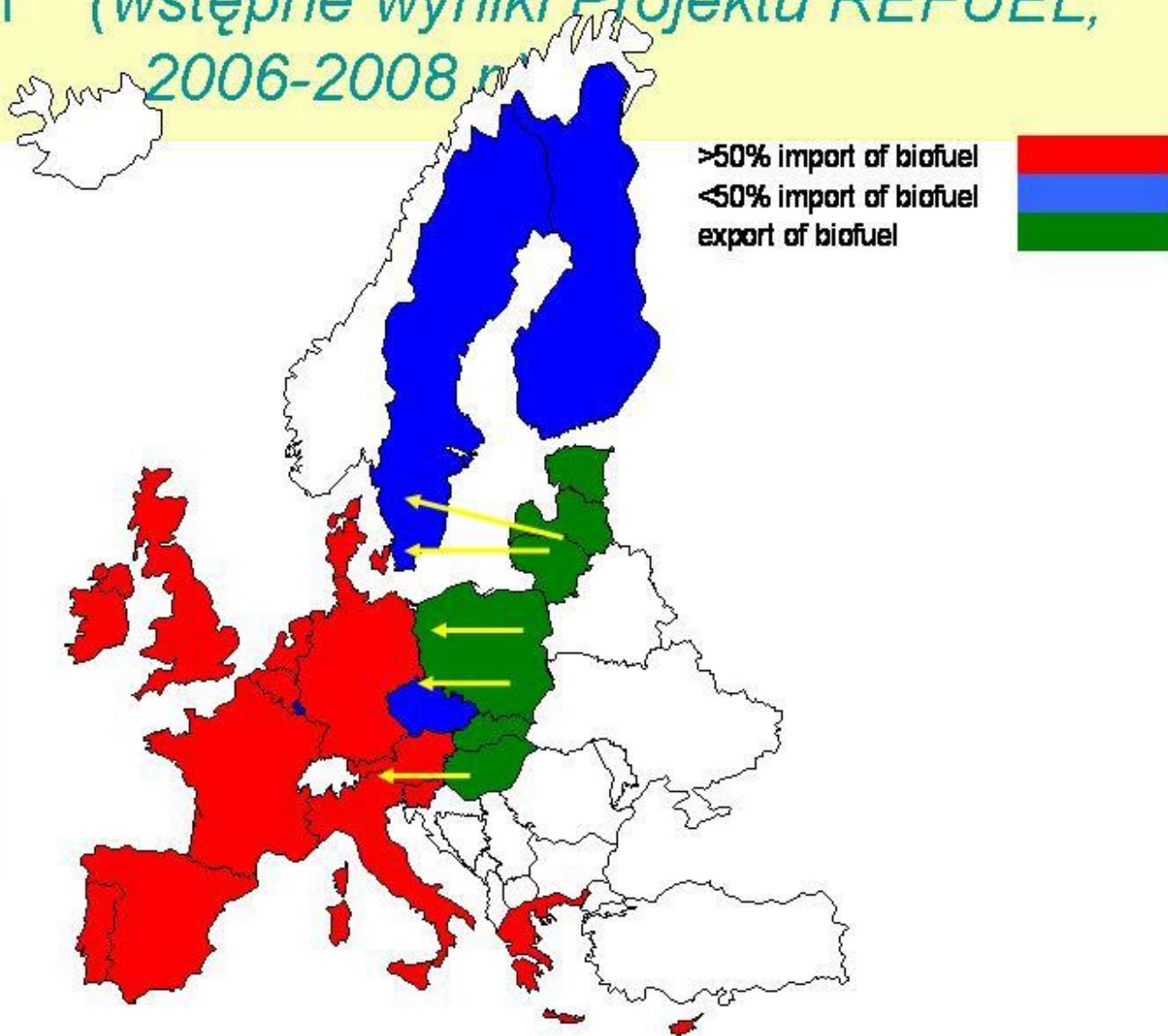
Niewykorzystane szanse, zagrożenia sektora gorzelni (rolniczych):

- 1/ prywatyzacja Polmosów (brak zainteresowania MPW/MSP gorzelniami rolniczymi, brak 15% udziałów właścicielskich dla właścicieli gorzelni rolniczych, pospieszne zerwanie związków/dobrych relacji mających tradycje powojenne-
polityczne wygnanie w rządzących opcjach politycznych (protest opozycji))
- 2/ bioetanol w Polsce od 1991 (początkowo małe zainteresowanie IBPRS mającego duże znaczenie dla gorzelni rolniczych, wytyczających kierunki rozwoju produkcji przemysłu spirytusowego)
- 3/ EkoMix-20, niewykorzystana propozycja przed wejściem do UE (śp. Czesław Górzycki pracujący aktywnie przy zagadnieniu)
- 4/ czarny rynek wyrobów spirytusowych do roku 2002 – deregulacja sektora Polmos przed wejściem do UE (obniżenie wartości Polmosów, ułatwienie nabycia zakładów Polmos dla polskich przedsiębiorców), obniżka akcyzy na wyroby spirytusowe o 33% z 1.10.2002 r- brak większych korzyści dla gorzelni rolniczych
- 5/ wejście Polski do UE (od 2004 do 2006 r. w miarę korzystne dla gorzelni) potem protesty rolników m.in. przed siedzibą PKN Orlen
- 6/ Projekt REFUEL a uwarunkowania prawne UE (początek „dywersji” dała Dyrektywa 2009/28/EC), koniec marzeń o bioetanolu
- 7/ do 2011r.zwolnienia akcyzowe dla bioetanolu, brak korzyści dla gorzelni
- 8/duże nakłady pracy i ostatecznie brak wyraźnych efektów programu ratowania gorzelni „50+”

Rys.2. Strumienie przepływu biopaliw transportowych (wstępne wyniki Projektu REFUEL; 2006-2008 r.)

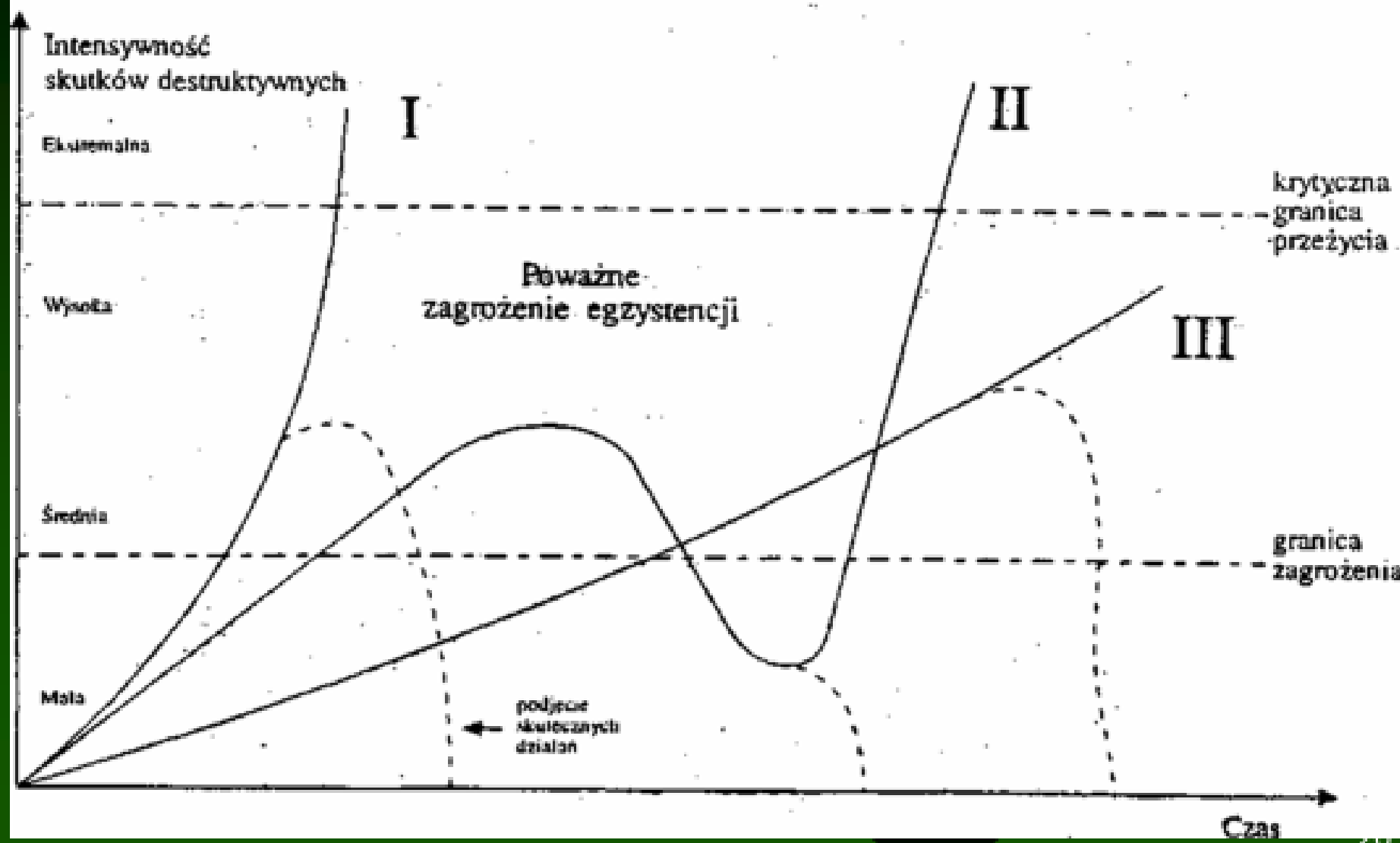
1. Niższe ceny biodiesla w 2005 r (kolor pomarańczowy) (Raport Rynkowy IEO, 2007)
2. Podobne zależności dla bioetanolu (bez Niemiec)

Rodzaje i przebieg kryzysów

Rys. 2.

Możliwe przebiegi kryzysu w przedsiębiorstwie

Sektor gorzelni (rolniczych) w Polsce to ewenement
na skalę UE (!).

Gorzelnie rolnicze istnieją w Austrii i Niemczech
(do pewnego momentu znaczące wsparcie lokalne)
ale spełniają funkcje inne od podstawowej:
turystyczne, agroturystyczne, sprzedaż alkoholi pod
własną marką, wykorzystanie kapitału
intelektualnego (L.J., A.P.)

Strategie odpowiadające komórkom macierzy McKinseya, dla gorzelni rolniczych (małych) wskazana dezinwestycja (wycofanie z sektora)

	5	silna	średnia	słaba	1
5 A T R A K C Y J N O Ś Ć R Y N K U 1	wysoka	EKSPANSJA I ROZWÓJ <ul style="list-style-type: none"> - inwestować w celu osiągnięcia najwyższej pozycji - wykorzystanie posiadanych atutów 	INWESTYCJE DLA POPRAWY POZYCJI <ul style="list-style-type: none"> - rzucić wyzwanie konkurencji - max. wykorzystać posiadane zasoby - skupić się na poprawie słabych stron 	TRWANIE NA POZYCJI <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie posiadanych zasobów - pokonanie słabości - wycofanie się jeśli brak efektów 	
	średnia	SELEKTYWNY ROZWÓJ <ul style="list-style-type: none"> - inwestujemy w najlepsze segmenty - odpieramy konkurencje 	TRWANIE NA POZYCJI <ul style="list-style-type: none"> - inwestycje tylko w najbardziej rentownych segmentach - nie ryzykować 	OGRANICZONA EKSPANSJA <ul style="list-style-type: none"> - poszukiwanie dróg ekspansji bez ryzyka - minimum inwestycji 	
	niska	TRWANIE NA POZYCJI <ul style="list-style-type: none"> - skupienie się na bieżących przychodach, atrakcyjnych segmentach - utrzymać atuty 	KONCENTRACJA NA PRZYCHODACH <ul style="list-style-type: none"> - bronić silnych pozycji na zyskownych segmentach - minimum inwestycji 	DEZINWESTYCJE <ul style="list-style-type: none"> - unikamy inwestycji, wycofanie się z sektora 	

Strategie kilku gorzelni (rolniczych), z którymi miałem kontakt:

- 1/ dezinwestycja, sprzedaż instalacji produkcyjnej gorzelni po cenie złomu (d. ZR Wolinia, gm. Głównicyce, pow. Lębork)
- 2/ inwestycja w technologię (zacieranie na zimno), grant naukowy z IBPRS, ostatecznie wyjście z sektora (PPRS Turna k. Węgrowa)
- 3/ gospodarstwo z produkcją mleka (np. Turna k. Węgrowa Turvitaie) w sektorze ekologicznych produktów mleczarskich, oze-wykorzystanie paneli fotowoltaicznych, działania w mediach, lobbying na rzecz Zielonego Ładu (!)
- 4/ selektywny rozwój GR Podole Wielkie (zwiększenie zdolności produkcyjnych, paliwo w gorzelni sprasowana słoma, produkcja specjalnego destylatu na rynki zagraniczne, produkowanie wyrobów spirytusowych pod własną marką, (wykorzystanie kapitału intelektualnego)

**Badania własne. Wartość sektora (% sektora idealnego),
liczba gorzelni (rolniczych) i stopień wykorzystania
zdolności produkcyjnych**

Wartość sektora (%)

0-33% - niska

34– 66,% -średnia

67- 100% -wysoka

Przykładowa wartość dla Coca Coli ok. 85%

Kryteria i wyniki oceny wartości sektora biopaliw transportowych oraz gorzelní rolniczych Polsce 2006 (metoda Strategor i M.Porter)

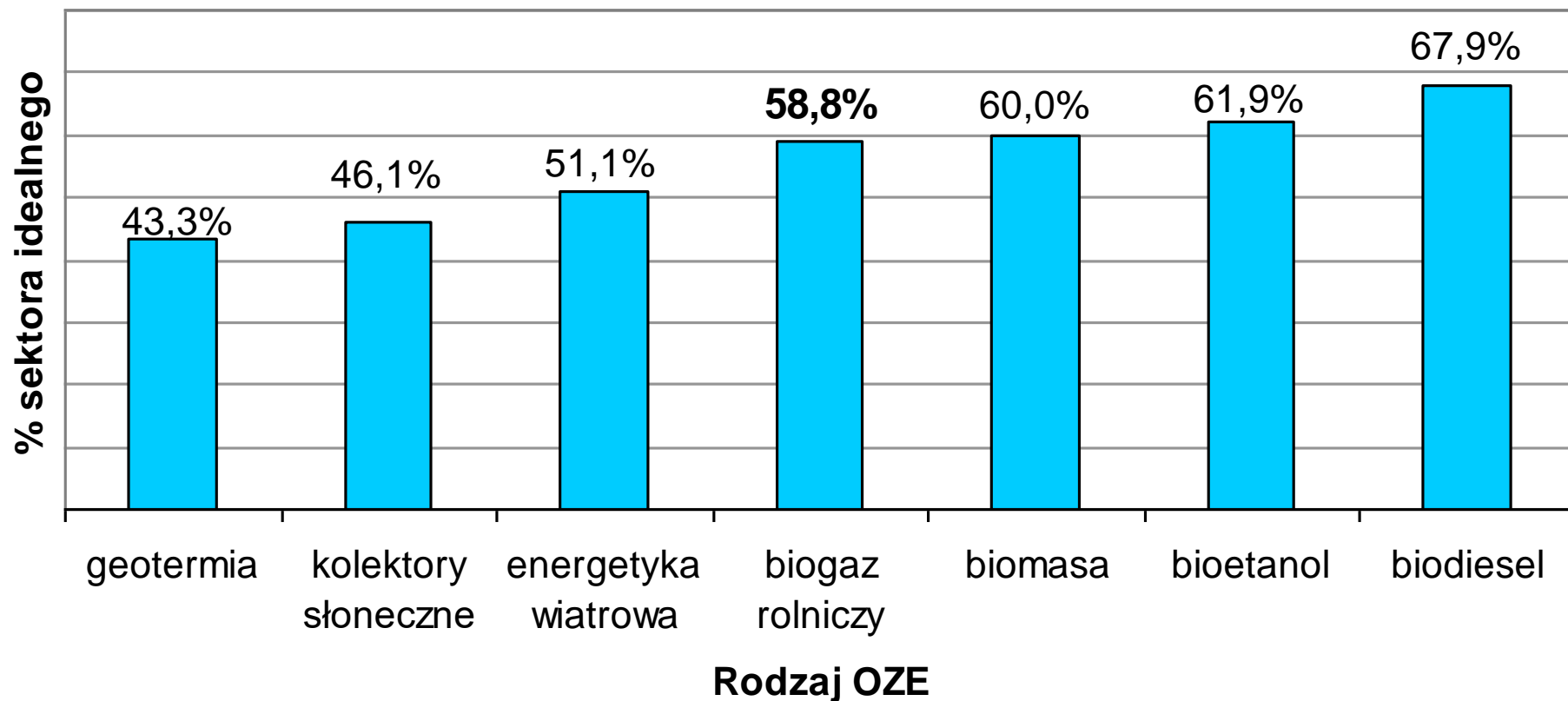
Kryteria	Skala wartości						
	0	0,5	1,0	1,5	2	2,5	3
Przewidywana stopa wzrostu	GR					S BE+BD	
Udziały liderów w rynku	BE+BD					GR S	
Zmienność technologii	BD					BE S GR	
Ryzyko substytucji	BE+BD+GR		S				
Bariery wejścia	GR					BE+BD S	
Poziom cen	BE+BD+GR		S				
Marża zysku	GR		BE+BD			S	
Źródła wartości dodanej	GR S		BE			BD	
Pewność zaopatrzenia						S BE+BD+GR	
Sezonowość sprzedaży						BE+BD+GRS	
Spoleczne postrzeganie	BE+BD+GR					S	

Źródło: Opracowanie własne

Wartość sektorów oze w PL w 2006 r.

Atrakcyjność sektorów OZE

Przykładowe wartości wartości sektora gorzelni rolniczych i inne parametry oceny sektora

Gorzelnie rolnicze (małe), system 2-fazowy – wartość 29-32%

Bioetanol- 2006 r. z udziałem gorzelni rolniczych- ok 62%

Bioetanol po 2010 r. bez udziału gorzelni rolniczych- 40%, silna tendencja spadkowa

Bioetanol ok 2012 r. – bez udziału gorzelni rolniczych – ok 35%
(wskazanie na zaniechanie zainteresowania bioetanolem w strategii rozwoju oze województwa lubelskiego)

Inne parametry: import biokomponentów 50% (miał być eksport),
wykorzystanie zdolności produkcyjnych etanolu/bioetanolu ok. 30%

Wybory strategiczne

Dywersyfikacja ⇔ Specjalizacja w jednym sektorze

Szybki rozwój ⇔ Przetrwanie, likwidacja

Konkurencja czołowa ⇔ Działania w niszy

Przywódstwo kosztowe ⇔ Przywództwo jakościowe

Walka konkurencyjna ⇔ Alians strategiczny

Teoria A.J. Slyvotzky'ego (dla warunków stabilnych -tendencja światowa):

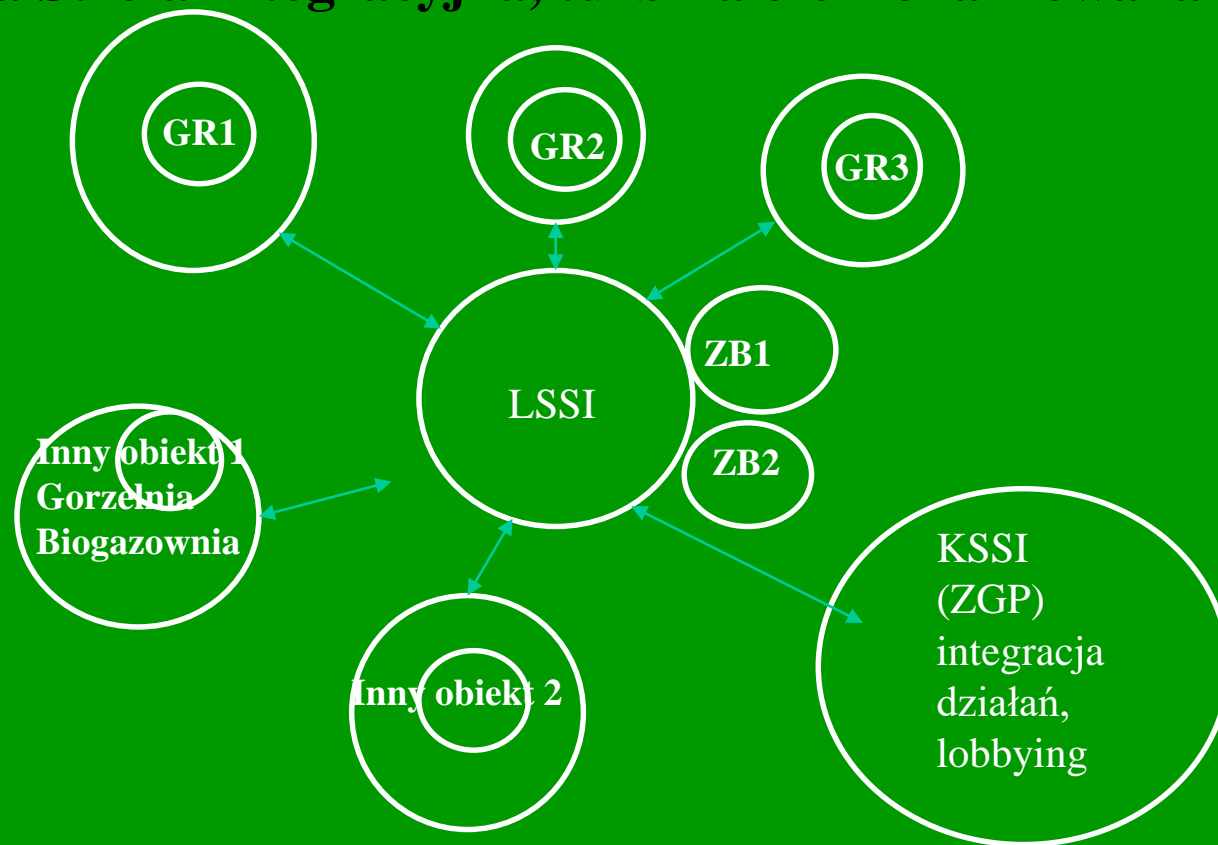
- Rolnik, producent dóbr materialnych wytwarza najwięcej wartości a wartość (zysk) ucieka od niego do sektorów działających bliżej klienta (przetwórstwo, usługi, dystrybucja czy reklama).
- wartość ucieka do sektorów nowych, uznanych za wartościowe (atrakcyjne).

W warunkach kryzysu teoria ta ma ograniczone znaczenie, obserwuje się radykalną zmianę podejścia (paradygmatu).

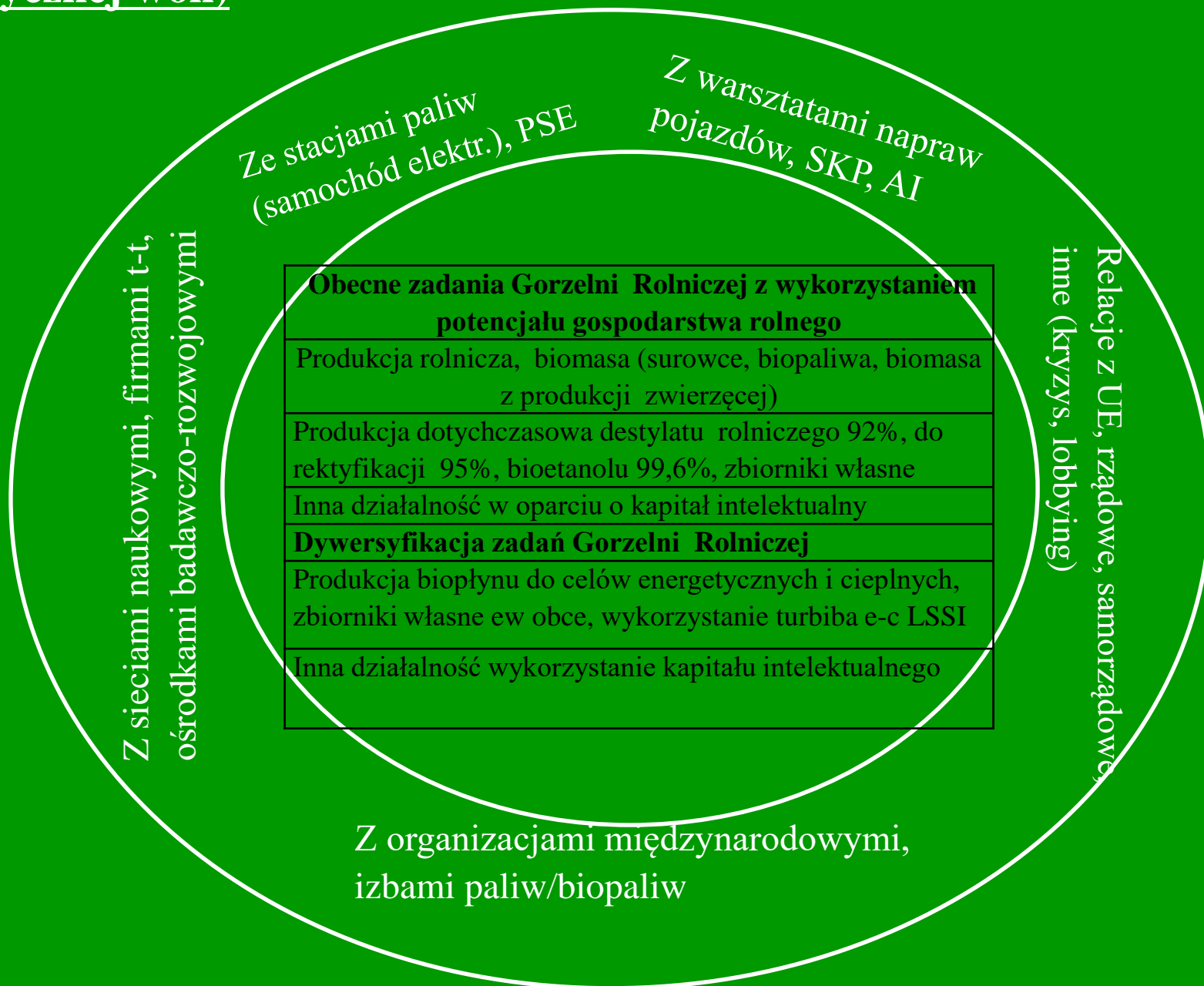
Proponowane wybory strategiczne (w warunkach kryzysu czyli częściowego finansowania funkcjonowania gorzelni rolniczych ze środków „kryzysowych” krajowych, UE, KPO)

- Dywersyfikacja pokrewna wstecz i do przodu (w tym propozycja wejścia w sektor produkcji energii elektrycznej i ciepła- turbina e-c)
- Przetrwanie, rozwój za pewien czas selektywny
 - Działania w niszy
- Wysoka jakość produktu (większe dopasowanie do potrzeb rynku, elastyczność)
- Alianse strategiczne (zamiast konkurowania na rynku krajowym)

Schemat udziału gorzelni (rolniczej) w budowie Specjalnej Strefy Integracyjnej, oznaczenia: GR –gorzelnia rolnicza, G-gorzelnia, LSSI – Lokalna Specjalna Strefa Integracyjna, KSSI- Krajowa Specjalna Strefa Integracyjna, turbina e-c zlokalizowana przy LSSI

Współpraca Gorzelni (z LSSI lub KSSI, zależy od wyników ankiety i politycznej woli)

Podsumowanie

Otoczenie makro gorzelni (rolniczych) w Polsce. Kierunki poprawy:

Otoczenie techniczno-technologiczne i środowiskowe- obecnie słaby obszar do systematycznej poprawy. Produkcja e-c za pomocą turbiny do wstępnego zbadania pod względem efektywności t-t-e, i prawnym

Otoczenie prawne, prawne międzynarodowe, dotychczas obszar stwarzający największe zagrożenie (nowe podejście np. do Zielonego Ładu, weryfikacja założeń)

Poprawa sytuacji gorzelni może się odbyć w związku ze zmianą paradygmatu/podejścia w warunkach kryzysu (energetycznego, surowcowego, związanego z obronnością kraju)

Otoczenie ekonomiczne – słaby obszar do ew. poprawy (warunki kryzysu, budowa systemu obronności kraju, częściowe finansowanie z tego obszaru, lokalne źródła energii i paliw, np. dla czołgów)

Otoczenie polityczne- słaby czynnik, (polityczne wygnanie gorzelni), zagrożenie, praca na kilka lat w tym zakresie, lobbying (proponowane spotkania z: ministrem rolnictwa, kilkoma ministrami rolnictwa, ministrami odpowiedzialnymi za biopaliwa i biopłyny, premierem i wice).

Wprowadzenie zaproponowanych zmian spowoduje wzrost wartości sektora z ok. 30% do ponad 67% (sektor wartościowy/atrakcyjny)

Specjalna Strefa Integracyjna – na wzór Grona Przedsiębiorczości ale rozwijanego w specjalnych warunkach kryzysu.(M.E. Porter). Do realizacji potrzebny będzie bardzo duży nakład pracy organizacyjnej.

Dziękuję za uwagę

Wątpliwości dotyczące kierunku dywersyfikacji

-ECN (Holandia) biogazownia eksperymentalna (co kilka cm czujniki), elektrody koszt 15 mln euro przy mocy ok 0.45 MWe

**KOSZT ZAINSTALOWANIA
TURBINY 5 KW TO 5 MLN ZŁ
CZY TO ROZWIĄZANIE JEST
DLA NAS? PORÓWNIANIE Z
BIOGAZOWNIĄ
1 MWE TO OK. 4 MLN USD
04. MWE TO 2,5 MLN USD**

Biopłyn – spotkanie ZGP z producentami turbin E-C, zainteresowanych dużymi ilościami surowców do produkcji alkoholu etylowego